

групова непоко́ра засуджених, так і захоплення заручників і знищення майна. Причинами вчинення кримінальних правопорушень у пенітенціарних установах, зокрема США, є також, як і в Україні, погані умови тримання засуджених в місцях несвободи. До них належать переповненість тюрем, недостатнє їх фінансування, неправильна класифікація засуджених за режимом відбування покарання та деякі інші причини.

Література:

1. Про схвалення Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.09.2017 р. № 654-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 30.09.2022).
2. Проект Стратегії реформування пенітенціарної системи до 2026 року. *Міністерство юстиції України*. URL: <https://minjust.gov.ua/m/povidomlennya-pro-provedennya-elektronnih-konsultatsiy-z-gromadskistyuschodo-proektu-rozporjadjennya-kabinetu-ministriv-ukraini-pro-shvalennya-strategii-reformuvannya-penitentsiarnoi-sistemi-do-2026-roku-ta-zatverdjen-pnya-planu-zahodiv-na-20222024-roki-sch> (дата звернення: 30.09.2022).
3. Некрасов О. О. Порівняльно-правовий аналіз зарубіжного досвіду кримінально-правової протидії втечі з місця позбавлення волі або з-під варти. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013. № 2. С. 161–168.
4. Богатирьов І. Г., Копотун І. М., Пузирьов М. С. Порівняльне кримінально-виконавче право : навч. посіб. / за заг. ред. І. Г. Богатирьова. Київ : Ін-т крим.-вик. служби, 2013. 140 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-264-0-35>

ВПЛИВ СУБКУЛЬТУРИ НА ПЕНІТЕНЦІАРНУ СИСТЕМУ РЕСПУБЛІКИ КАЗАХСТАН

Скаков А. Б.

доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти

Республіки Казахстан

м. Костанай, Республіка Казахстан

Пенітенціарна субкультура у місцях несвободи Республіки Казахстан останніми роками різко загострила проблему відбування покарання засудженим та його перевиховання. Її вплив на персонал негативно позначається на функціонуванні всієї пенітенціарної системи.

Пенітенціарна субкультура – це специфічний набір традицій, ціннісних орієнтацій, правил поведінки та мережею стійких неформальних контактів серед засуджених у місцях несвободи Республіки Казахстан.

Здавалося б, проведення Міністерством юстиції Республіки Казахстан реформи в кримінально-виконавчій системі мало б позитивно впливати і на функціонування спільноти засуджених. І насамперед, це ставлення засуджених до персоналу кримінально-виконавчої системи, а також запровадження правил поведінки та мережа стійких неформальних контактів серед засуджених у місцях несвободи.

Здійснений аналіз впливу пенітенціарної субкультури в місцях несвободи не дає підстав стверджувати про оптимістичний прогноз кримінологічної ситуації, що складається серед засуджених. Про це свідчать і результати дослідження конфліктної активності засуджених, скоєння ними нових злочинів у місцях несвободи, проведені вітчизняними вченими за останні десять років.

Тому пенітенціарна субкультура серед засуджених у місцях несвободи – це не випадкова, а скоріше закономірна тенденція.

Вона формувалася в місцях несвободи десятиліттями, про неї рідко говорили або просто замовчували. Причин цього можна назвати кілька.

По-перше, відсутність у звітах про роботу установ виконання покарань наявності субкультури серед засуджених. Та це й закономірно, навіщо пенітенціарному відомству показувати у звітності, що у неї є субкультура, яка не лише формує рецидивну злочинність у місцях несвободи, а й підриває авторитет усього вітчизняного правосуддя.

По-друге, в адміністрації установ виконання покарань стояли відповідальніші завдання, ніж протидіяти субкультурі. Це насамперед перевиховання засуджених та підготовка їх до повернення у суспільство.

По-третє, оперативні підрозділи установ виконання покарань використовували субкультуру у своїх оперативно-профілактичних заходах, які іноді призводили до небажаних наслідків, якщо засуджені з негативною спрямованістю не йшли на співпрацю з адміністрацією виправних колоній.

Насправді ж, пенітенціарна субкультура завдавала і продовжує завдавати великої шкоди і пов'язана з тим, що вона сприяє розвитку серед засуджених міжгрупової ворожості, формуванню негативного ставлення засуджених до персоналу кримінально-виконавчої системи. На її ґрунті і сьогодні в установах виконання покарань виникають конфлікти та насильницькі дії між окремими засудженими та групами засуджених.

Вона також негативно впливає на соціально-психологічний стан та поведінку засуджених під час відбуття ними покарання у місцях несвободи. Усе вищевикладене підтверджує вірність обраної нами наукової гіпотези у тому, що пенітенціарна субкультура у місцях несвободи негативно

впливає лібералізацію кримінально – виконавчої системи Республіки Казахстан і водночас показує необхідність її у правовому полі.

Тому важливо зрозуміти наскільки пенітенціарна субкультура небезпечна для виправлення та перевиховання засудженого, його самоствердження у виправній колонії. Серед факторів пенітенціарної субкультури, які впливають на психологічний стан засудженого у місцях несвободи, необхідно назвати:

- протиправна поведінка засудженого під час відбування ним покарання за вчинений злочин;
- відмова від виконання рішень адміністрації та персоналу місць несвободи;
- суїцид серед засуджених та персоналу в місцях несвободи;
- вчинення засудженими та персоналом місць несвободи пенітенціарних злочинів;
- жаргонова лексика, кримінальні татуювання, кримінальний фольклор, вживання спиртних напоїв, в. о. і т. д.

Попередження пенітенціарної субкультури пов'язане з реалізацією комплексу заходів, спрямованих на забезпечення належного рівня життя, повернення людини у суспільство, виховання, надання необхідної допомоги після покарання. Крім того, в рамках заходів, що розглядаються, необхідна розробка спеціальних заходів щодо протидії пенітенціарній субкультурі. За результатами проведеного дослідження внесено пропозиції щодо вдосконалення системи запобігання пенітенціарній субкультурі.

1. Виявлення та постановка на облік усіх лідерів пенітенціарної субкультури, які відбувають покарання у місцях несвободи.

2. Створення єдиного реєстру даних про лідерів пенітенціарної субкультури.

3. Виключити проживання лідерів пенітенціарної субкультури з засудженими, які вперше вчинили злочин та спрямовані на відбування покарання у місцях несвободи.

Література:

1. Анискимов В. М. Антиобщественные традиции и обычаи «преступного мира» среди осужденных в местах лишения свободы : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Москва : Академия МВД СССР, 1991. 196 с.
2. Скаков А. Б. Прогрессивная система исполнения лишения свободы и ее отражение в новом законодательстве Республики Казахстан : монография. Алматы, 2004. 151 с.